

فصلنامه پژوهش‌های حفاظتی - امنیتی
دانشگاه جامع امام حسین (علیه‌السلام)
سال یازدهم، شماره ۴۳ (پاییز ۱۴۰۱) صص ۹۳-۱۲۲

بررسی تاثیر حاشیه نشینی اتباع بیگانه

بر امنیت جنوب شرق شهر تهران

● سید هاییل کریمی ●

استادیار دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام، تهران، ایران

● یاسر سرگل زایی ●

دانشجو دکتری حقوق عمومی دانشگاه جامع امام حسین (علیه‌السلام)، تهران، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۸/۲۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۶/۱۰

چکیده

هدف این پژوهش تبیین تاثیر حاشیه نشینی اتباع بیگانه بر امنیت جنوب شرق شهر تهران می باشد. این تحقیق از نوع تحقیقات کاربردی بوده و به منظور بررسی تهدیدها، آسیب ها و فرصت های حضور اتباع بیگانه در حاشیه جنوب شرق شهر تهران انجام شده است. برای انجام تحقیق، از روش تحقیق همبستگی و روش گردآوری اطلاعات میدانی و ابزار پرسش-نامه استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق شامل مدیران، کارشناسان مراکز امنیتی، نظامی و جامعه اطلاعاتی سپاه بوده که براساس فرمول کوکران حجم نمونه تحقیق از بین ۱۳۵ نفر از کل جامعه آماری ۱۰۰ نفر برآورد گردید. برای انتخاب نمونه آماری از روش نمونه گیری گلوله برفی و به صورت هدفمند استفاده شده است.

نتایج یافته ها نشان می دهد که حاشیه نشینی اتباع بیگانه در محیط پیرامونی جنوب شرق شهر تهران بطور معنی داری بر امنیت پایتخت اثرگذار بوده و امنیت آن با چالش جدی مواجه شده است و هرگونه اقدام ضدامنیتی از طرف اتباع بیگانه مستقر در حاشیه جنوب شرق تهران علیه پایتخت متصور است. در این راستا تهدیدات، فرصتها و آسیب پذیری های حاشیه نشینی اتباع بیگانه در اطراف پایتخت در ۵ بعد کلی شامل: اطلاعاتی-امنیتی، زیست محیطی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی احصاء شده است.

در این مقاله محقق به دنبال پاسخ این سوال "حاشیه نشینی اتباع بیگانه بر امنیت جنوب شرق شهر تهران چه تاثیری دارد؟" می باشد که با احصاء پاسخ سوالات فرعی عبارتند از: ۱. مهمترین آسیب های حضور اتباع بیگانه در مناطق حاشیه جنوب شرق تهران کدامند؟ ۲. مهمترین تهدیدات حضور اتباع بیگانه در مناطق حاشیه جنوب شرق تهران کدامند؟ ۳. مهمترین فرصت های حضور اتباع بیگانه در مناطق حاشیه جنوب شرق تهران کدامند؟

کلید واژگان: آسیب، اتباع بیگانه، امنیت، تهدید، حاشیه نشینی، فرصت

رشد شتابان شهرنشینی یکی از مهم ترین مسائل بشر امروز و چالش های مربوط به فرآیند توسعه می باشد، این فرآیند، نکته قابل ملاحظه رشد کلان شهرها^۱ در دهه های اخیر و در کشورهای جهان سوم می باشد. بنابراین کلان شهرها واقعیت امروز بشر در جهان کنونی هستند که اگر چه شتاب رشد جمعیت آنها به تدریج در حال کم شدن است اما تعداد آنها در حال زیاد شدن می باشد و مشاهده می شود این رشد در کشورهای در حال توسعه به صورت نامتوازن و ناهمگون همراه با پدید آمدن معضلات و مشکلاتی همچون فقر شهری، بیکاری، توزیع ناعادلانه ثروت، گسترش ناهنجاری های اجتماعی و بالاخره حاشیه نشینی و اسکان غیررسمی شهروندان همراه شده است.

در کشور ما نیز، تهران به عنوان مهمترین قطب سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، جمعیتی و شهری کشور با مشکلات و معضلات متعدد ذکر شده در بالا مواجه است، بطوری که حدود یک چهارم جمعیت شهر نشین کشور را در خود جای داده و با تلاش هایی که در راستای تمرکز زدایی از پایتخت به عمل آمده آمارها حاکی از کاهش نرخ رشد جمعیت شهر تهران است، لیکن در مقابل رشد جمعیت به خارج از محدوده شهر انتقال یافته و سبب به وجود آمدن شهرها، شهرک ها و مراکز سکونتی در اطراف و حاشیه آن بدون برنامه ریزی منسجم و به صورت نامتوازن و بدون در نظر گرفتن ملاحظات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی و امنیتی ویژه آن مناطق گردید.

در این رهگذر رشد جمعیت در شهر تهران و سرریز شدن مازاد آن به شهرها و مناطق حاشیه آن باعث بوجود آمدن پدیده حاشیه نشینی در این شهر از دهه ۱۳۳۰ ه.ش گردید و پس از آن مهاجرت و اسکان اتباع بیگانه بویژه اتباع مهاجر کشور افغانستان بدلالی که قبلا توضیح داده شد بر این شهر تحمیل و باعث شکل گیری جمعیتی با فرهنگ و آداب و رسوم متفاوت با شهروندان ایرانی در اطراف پایتخت گردید و این امر سرمشء شکل گیری مسائل و مشکلات جدیدی نظیر: « اشغال فرصت های شغلی، ازدواج اتباع بیگانه با زنان ایرانی، تولد فرزندان بی هویت، قاچاق انسان و مواد مخدر، بالا رفتن جمعیت اهل سنن و تقابل های صورت گرفته با اتباع شیعه، شیوع بیماری های واگیر دار و ... » در این شهر گردید که در ادامه این تحقیق به آن پرداخته خواهد شد.

تهران از جمله پایتخت های آسیب پذیر در میان شهرهای بزرگ در کشورهای جنوب غرب آسیا است که دارای سوابق متعددی از اغتشاشات و آشوب های خیابانی طی دهه های اخیر می باشد. این امر حاکی از آسیب پذیری آن در مواقع بحرانی و بی ثبات سازی آن توسط دشمنان جمهوری اسلامی می باشد و عوامل متعددی که ریشه در داخل و خارج کشور دارند، در این بحران سازی ها دخیل می باشد که نیازمند بررسی و تحقیقات تخصصی در هر یک از مولفه های تهدید و آسیب شهر تهران است. یکی از مسائل موثر بر امنیت شهر تهران، حضور اتباع بیگانه در مناطق حاشیه ای آن و تاثیر آن بر امنیت این شهر می باشد. این موضوع به عنوان یکی از مسائل مهم امنیتی همواره مورد توجه مسئولین و دستگاه های متولی امنیت بوده و نبود یک سیاست منسجم و راهبردی در خصوص کنترل اتباع بیگانه می تواند تهدیدهای امنیتی و جاسوسی از این ناحیه را افزایش داده و زمینه های لازم برای بهره برداری دشمنان و رقبای نظام از آنان را در جهت گسترش تنش های داخلی مهیا نماید. لذا در تحقیق حاضر تلاش خواهد شد به این دغدغه پاسخ داده شود که با توجه به حضور جمعیت قابل توجه اتباع بیگانه در این منطقه (۱۱۰ هزار نفر) چه آسیب ها، تهدیدها و فرصت هایی از سوی این گروه از اتباع بر امنیت منطقه جنوب شرق تهران (شهرستان ورامین) تاثیر گذار خواهد بود؟ همان گونه که در ادامه بیان خواهد شد شهرستان ورامین در منطقه جنوب شرق استان و به عبارت دیگر در حاشیه جنوب شرق شهر تهران قرار دارد و محقق در پی بررسی تاثیر حاشیه نشینی اتباع بیگانه بر امنیت این منطقه خواهد بود.

ادبیات نظری

مفهوم شناسی

حاشیه نشینی

حاشیه نشینی عبارت است از وضع زندگی تمام کسانی که در جامعه شهری ساکنند ولی از نظر درآمد، بهره گیری از امکانات و خدمات در شرایط نامطلوبی به سر می برند. در واقع کلیه کسانی که از حالت تولیدی گذشته خود بیرون آمده و به صورت مازاد نیروی انسانی در حاشیه شهرها سکنی می گزینند و در زمره حاشیه نشینان قرار می گیرند. (اسکانی کزازی و دیگران، ۱۳۸۸: ۲)

زاهدانی در تعریفی از حاشیه نشینی می گوید: «حاشیه نشینی یک مسئله و عارضه شهری است که منبع اصلی بزهکاری و جرم محسوب می شود و انواع مختلفی دارد. اگر چه حاشیه نشینی انواع مختلفی دارد،

لکن دارای الگوی مشخص جهانی است. افرادی که در مناطق حاشیه زندگی می کنند از ساخت قدرت و سیاست عمومی جامعه جدایی یافته و به عنوان گروه پست اجتماعی تلقی می گردند» (زاهدانی، ۱۳۶۹: ۸). چالز آبرام کارشناس معروف مسکن از مفهوم حاشیه نشینی تعبیری به این شرح ارائه داده است: ساختمان یا بخشی از شهر که در ویرانی، نارسایی عرصه خدمات درمانی، تراکم و جمعیت در واحدهای مسکونی فقدان آسایش لازم و در معرض خطرات ناشی از عوارض طبیعی نظیر سیل دیده می شود. (محسنی، ۱۳۸۹: ۱۳۴)

مارشال کلینارد در تعریف حاشیه نشینی چنین آورده است «حاشیه نشینی، خرده فرهنگی با مجموعه ای از ارزش ها و هنجارهاست که در محل هایی با بهداشت کم، انحرافات اجتماعی و ویژگی های دیگر از جمله انزوای اجتماعی همراه است. مناطق پیرامون شهرهای بزرگ که به طور کلی محصول رشد ناهمگون شهری و انباشت تعارض آمیز و تنش زای سرمایه و بیکاری روستایی و انهدام ارتباطات خانوادگی - سنتی می باشد.» (رئیس دانا، ۱۳۸۱، ۲۰)

حاشیه نشین

حاشیه نشین کسی است که شکاف عمیق اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی مانع دستیابی به حقوق و منزلت اجتماعی وی شده و معمولاً در مناطقی یا شهرک هایی که دارای خدمات محدودی از میان رایج ترین و ضروری ترین خدمات هستند زندگی می کنند. این مناطق به دلیل بالا بودن آسیب ها و جرائم اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و ناهنجاری های ناشی از آن ها به خصوص در میان جوانان زمینه ساز به خطر افتادن امنیت شهری شده و همواره ساکنین این محلات و همجوار آن ها ترس و عدم آرامش نسبت به محیط خود دارند. (همان، ۱۴۹)

اتباع بیگانه

تعریف نظری: تبعه بیگانه شخصی است که تابع دولت دیگر است و ایرانی نیست (و یا تابعیت ندارد). (جعفری لنگرودی، ۱۳۷۷: ۱۴)

واژه اتباع که به عنوان جمع تبع و تابع در زبان فارسی بکار رفته به معنی پیروان و تابعین است و کلمه تابعیت نیز از همین خانواده بوده و مصدر جعلی از تبع به معنی پیروی کردن و اطاعت کردن است. (احتشام نیا، ۱۳۸۴: ۱۳)

کلمات Foreigner, Foreign, Alien در زبان انگلیسی به معنای بیگانه، اجنبی و یا خارجی آمده است. در ترمینولوژی حقوق، واژه بیگانه چنین تعریف شده است: «کسی که فاقد تابعیت کشور معین است نسبت به دولت آن کشور و افراد آن، اجنبی (بیگانه) محسوب می شود». فرهنگ لغت بلک در این زمینه بیان می دارد: «یک نفر خارجی کسی است که متعلق به ملت یا کشور دیگری است و یا

تحت صلاحیت کشور دیگری قرار دارد». (ام.ای. بلک، ۱۹۶۸: ۶۴۶)

بنابراین واژه بیگانه یک مفهوم کاملاً نسبی است، چرا که بیگانه بودن یک فرد، وابسته به نحوه ارتباط او با یک کشور خاص است. به عبارت دیگر نداشتن تابعیت یک کشور است که موجب بیگانه بودن می باشد. به عنوان مثال شخصی که تبعه دولت ایران است، چنانچه برای انجام تحقیقات علمی و یا تحصیل به کشور فرانسه مسافرت نماید، در جامعه فرانسه به عنوان بیگانه شناخته می شود. (قاسمی شوب، ۱۳۸۳: ۱۲۱). در معنای عرفی و در حقوق موضوعه، بیگانه در یک نظام سیاسی به شخصی گفته می شود که ارتباط تابعیتی با آن نظام سیاسی نداشته باشد.

انواع اتباع بیگانه

بیگانگان را می توان از جوانب گوناگون طبقه بندی نمود که در ذیل به اختصار توضیح داده می شود:

۱- از نظر شخصیت: از این حیث بیگانگان به دو گروه اشخاص حقیقی و اشخاص حقوقی تقسیم می شوند. اشخاص حقیقی که اکثریت بیگانگان را شامل می شود همان انسانها هستند که حقوق و تکالیف آنها باید متناسب با شان و مقام انسان تعیین شود. اشخاص حقوقی که از مجموع افراد انسانی تشکیل می شوند و به منظور انتفاع یا هدفی دیگر یا یکدیگر همکاری می کنند و به موجب قانون دارای شخصیتی مستقل از اشخاص تشکیل دهنده آن می شوند (نظیر شرکت های تجاری، موسسات بیمه و ...)، همچنین دارای حقوق و تکالیفی می باشند که بر مبنای منافع متقابل دولت پذیرنده (محل فعالیت) و صاحبان آن شرکت ها و موسسات شکل می گیرد. به طور کلی حقوق و تکالیف هر دو گروه مذکور بر اساس قوانین و مقررات دولت پذیرنده، قرار دادهای میان دولتها و اشخاص و نیز اصول و موازین حقوق بین الملل مشخص می گردد.

۲- از نظر مناسبات با دولت متبوع: از این نظر نیز بیگانگان به دو دسته تقسیم می شوند. اکثریت آنان دارای رابطه عادی با دولت متبوع خود می باشند. بنابراین هیچ گونه خوف و هراسی در بازگشت به کشورشان نداشته و چنانچه در کشور محل اقامت لطمه یا خسارت ببینند و دولت محل اقامت در صدد جبران لطمه یا خسارت بر نیاید، می توانند حمایت سیاسی دولت متبوع خود را خواستار شوند. اما عده قلیلی از بیگانگان از داشتن رابطه و پیوند سیاسی و حقوقی با دولت دیگر محروم می باشند. در این میان برخی مانند اشخاص بدون تابعیت، با هیچ دولتی رابطه سیاسی و حقوقی ندارند و در صورت ورود لطمه یا خسارت از حمایت سیاسی محرومند و بعضی دیگر مانند پناهندگان که به دلایل گوناگون سیاسی، نژادی، مذهبی و... از کشور خود گریخته و به کشورهای خارجی پناهنده

شده اند، عملاً رابطه خود را با دولت متبوع شان قطع نموده و در صورت ورود لطمه یا خسارت، تا زمانی که امکان اذیت و آزار از سوی حکومت شان وجود داشته باشد، نمی توانند حمایت سیاسی دولت متبوع خود را تقاضا نمایند.

۳- از نظر برخورداری از مزایا و مصونیت های ویژه: بیگانگان بر اساس برخورداری از مزایا و مصونیت های خاص در کشور محل اقامت نیز به دو دسته تقسیم می شوند. یک دسته ماموران سیاسی و کنسولی دولت فرستنده هستند که دولت محل ماموریت بر اساس قواعد عرف بین المللی و نیز کنوانسیون های ۱۹۶۱ و ۱۹۶۳ میلادی، باید با آنان رفتاری ویژه و ممتاز از دیگر بیگانگان در جهت انجام وظایفشان به نحو مطلوب، داشته باشد. دسته دیگر دارای موقعیت مذکور نبوده و با آنان در چهارچوب قواعد کلی حقیق بین الملل و نیز قوانین دولت محل اقامت رفتار می شود که البته حقوق و تکالیف این اشخاص نیز با توجه به وضعیت شان متفاوت است. برای مثال اشخاصی مانند کارگران که برای کار به کشور دیگر می روند و یا کارکنان شرکت های تجاری و موسسات مالی که جهت انجام فعالیت های اقتصادی در کشور خارجی به سر می برند، چون فعالیت شان با اجازه دولت محل اقامت است، از حقوق و تکالیف گسترده تری برخوردار بوده و علاوه بر مصونیت جانی، اموالشان نیز مصون از تعرض است و در مقابل، دولت محل اقامت می تواند آنها را به انجام تکالیفی از قبیل پرداخت مالیات و ... وادار کند، اما بیگانگانی دیگر از قبیل دانشجویان، جهانگردان، اعضای گروه های ورزشی و هنر و سایر اشخاصی که بنا به دلالتی از یک کشور عبور می کنند، دارای حقوق و تکالیف محدودتری هستند. بدیهی است که جان و مال آنها نیز از تعرض مصون می باشد، ولی آنان برای مثال نمی توانند از نظر قانونی در سرزمین مزبور اقدام به فعالیت اقتصادی نمایند. (قاسمی شوب، ۱۳۸۳: ۸-۱۲۶)

۴- اتباع بیگانه از نظر ماهیت می توان به شکل زیر تقسیم بندی نمود: جهانگرد- دانشجوی- بازرگان- نمایندگان سیاسی- خبرنگاران و اصحاب رسانه- کارکنان سازمان های بین المللی، موسسات انتفاعی و غیر انتفاعی خارجی- پناهنده- آوارگان (پناهندگان جمعی)- مهاجر(دارایی، ۱۳۸۶: ۱۰)

نحوه حضور اتباع بیگانه در کشور

حضور و اقامت رسمی (اتباع بیگانه مجاز): یکی از شیوه های حضور اتباع بیگانه به کشور، حضور و اقامت رسمی می باشد بدین ترتیب که یک تبعه خارجی رسمی با گذرنامه معتبر با اخذ رواید یا برگ گذر وارد کشور شده و شیوه ورود، وسیله نقلیه ورود و مکان اقامت اینگونه اتباع مشخص و رسمی بوده و قابل رصد در سیستم ثبت اطلاعات اداره کل اتباع، ناجا و واجا می باشد، همچنین کلیه ترددات این اتباع

به صورت کنترل شده و از قبل تعریف شده برنامه ریزی شده است و در صورت هرگونه تخلف و یا عدم هماهنگی با دستگاه های ذی ربط، با اتباع مذکور می توان برخورد قانونی نمود. (همان، ۱۰)

حضور رسمی و اقامت غیر رسمی: یکی دیگر از شیوه های حضور اتباع بیگانه به کشور به صورت رسمی، لیکن اقامت در اماکن غیررسمی (هتلها، مسافرخانه ها، منازل اشخاص و...) می باشد که عمدتاً از طریق تورهای مسافرتی، گردشگری و زیارتی به کشور وارد می شوند. نکته حائز اهمیت از اتباع بیگانه در این مورد، ایجاد مشکل و هزینه برای سازمان های امنیتی، انتظامی در رصد و اشرافیت بر عملکرد آنان می باشد. (همان، ۱۰)

حضور و اقامت غیر قانونی (اتباع بیگانه غیر مجاز): اتباع خارجی که بطور غیر قانونی از طریق مرزهای غیرمجاز و به صورت قاچاقی وارد کشور گردیده اند و یا به صورت مجاز به کشور وارد لیکن پس از اتمام مدت اقامت قانونی شان هنوز از کشور خارج نشده و یا اقدامی جهت تمدید رواید و یا تمدید پروانه اقامت خود ننموده اند. (همان، ۱۰)

امنیت

مفهوم امنیت همانند سایر مفاهیم علوم انسانی دارای تعریف واحدی که مقبول تمامی یا حداقل بیشتر صاحب نظران باشد، نیست. ریشه این عدم اتفاق نیز به برداشت متفاوت افراد، گروه ها و کشورها از این واژه باز می گردد. شاید علت این عدم اتفاق، گستردگی و کلیت اکثر مسائل و ارزش های انسانی-اجتماعی باشد که همگی تحت تاثیر این مفهوم قرار دارند. در این تحقیق از دو بعد نظری و عملیاتی به مفهوم امنیت می پردازیم: واژه امنیت در لغت نامه های فارسی به معنی درمان بودن، ایمنی، آرامش و آسودگی است. در زبان انگلیسی نیز کلمات متعددی وجود دارد که به مفهوم امنیت نزدیک ولی دارای کاربردهای متفاوت می باشند. اصلی ترین کلمه انگلیسی که به معنای امنیت به کار رفته و دارای بار سیاسی و اطلاعاتی است، در معنای زیر بکار می رود. آسایش، امنیت خاطر، خاطر جمعی، مصونیت، ضمانت، ضامن (مرادیان، ۱۳۸۸: ۲).

تهدید

تهدید مفهومی انتزاعی است که در هم تنیدگی عمیقی با مفهوم امنیت دارد. لذا هر جا که موضوع امنیت مورد بحث قرار می گیرد، حتماً از تهدید نیز سخن به میان می آید. (عصاریان، ۱۳۸۸: ۱۵)

صاحب نظران در تعریف تهدید نیز مانند امنیت اختلاف نظر داشته و هر یک متناسب با دیدگاه خود، تعریفی خاص ارائه نموده اند. ارایه یک تعریف دقیق از تهدید به دلیل چند وجهی بودن، ارتباط با

امنیت، منافع ملی، اهداف و راهبردها، پیچیده و مشکل است. (مرادیان، ۱۳۸۸: ۱۶۷)

در خصوص مفهوم تهدید تعاریف متعدد و متنوعی توسط محققان مطالعات امنیتی ارائه شده است. علیرغم این مسئله، لازمه‌ی کالبد شکافی ماهیت تهدید، دستیابی به تعریفی شفاف از تهدید، تهدید عمومی، تهدید امنیتی، تهدید سخت، تهدید نرم و تمایز میان این مفاهیم است.

تهدید عبارت است از وجود خطر، فشار منفی و مخالفت ارادی بازیگران داخلی یا خارجی برای ایجاد اختلال یا کاهش توانایی کشور. (سلیمی، ۱۳۸۶: ۱۶۰)

از نظر اصطلاحی رویدادها و روندی که به میزان زیادی به سازمان (نظام) ضربه برساند و معمولاً خارج از کنترل سازمان است تهدید گفته می‌شود. (دیوید، ۱۳۸۲: ۳۵۱)

تعریف عملیاتی: در مجموع تهدید عبارتست از هرگونه نیت، قصد و اقدام سازمان یافته به صورت بالقوه یا بالفعل که حیات، ارزش‌ها و هنجارهای اسلامی، ملی، اجتماعی و سازمانی را با خطرات عینی و ذهنی مواجه می‌سازد.

آسیب

آسیب از نظر لغوی و در علم لغت به معانی «آزار، صدمه، درد، رنج، گزند، خسارت، ضرر، زیان». (عمید، ۱۳۷۹: ۷۳) می‌باشد.

تعریف نظری: به لحاظ مفهومی «آثار و تبعات ناشی از تهدیدها و خطرهای مترتب بر موضوع‌های امنیتی و حفاظتی است». (پورمراد، ۱۳۸۶: ۱۷۵)

تعریف عملیاتی: آسیب‌ها شامل: نقاط ضعف، نقص، کاستی‌ها، شکاف و ناهنجاری‌هایی است که در یک کشور وجود دارد و می‌تواند ضریب امنیتی را کاهش دهد.

فرصت

منظور از فرصت‌ها، وجود زمینه‌های مساعد برای سرمایه‌گذاری و فعالیت یک سیستم است که از این طریق می‌تواند با بهره‌گیری از توانایی‌های خود تحقق رسالت و اهداف خود را میسر سازد و یا با استفاده از این فرصت‌ها ضعف‌ها، ناتوانی‌ها و آسیب‌پذیری‌های خود را کاهش داده یا جبران نماید. (حسینی، ۱۳۹۵: ۴۷)

در ذیل کلمه فرصت (Opportunity) در دیکشنری وبستر آمده است: زمان مناسب و مقتضی، زمان یا مکان مساعد و مطلوب برای اجرای یک هدف، ترکیب مناسب شرایط و ...

مباحث نظری تحقیق

نظریه بومی شناسی مکتب شیکاگو

با نگاهی به شکل گیری و توسعه شهر شیکاگو که از ۳۵۰ نفر در سال ۱۸۳۳ به ۳۵۵۰۴۰۳ نفر در سال ۱۸۷۰ رسید و نیز موقعیت استراتژیک این شهر از لحاظ جغرافیایی، اقتصادی، بافت و ترکیب جمعیتی، مذهبی و... بسترساز انتخاب این شهر به عنوان یکی از مکاتب جامعه شناسی شهری قرار گرفت که تاسیس دانشگاه شیکاگو در سال ۱۸۹۰ که بیشتر بر پایه علوم اجتماعی بود نیز در شکل گیری این مکتب موثر بوده است. به طوری که پس از تشکیل دانشگاه شیکاگو و اهمیت یابی مطالعات علوم اجتماعی و فراگیر شدن مباحث شهری زمینه برای شکل گیری مطالعات بر مبنای فکری و ایدئولوژیک خاص فراهم شد. در این مورد دانشگاه شیکاگو و دانشکده علوم اجتماعی با تعریف حدود و ثغور یک جامعه شناسی کاربردی شهری بسیار موثر بودند. در این زمان و با توجه به اینکه شیکاگو مانند بسیاری دیگر از شهرهای آمریکایی به عنوان آزمایشگاه عظیمی برای مطالعات اجتماعی بدل شده بود بستر سازی اولیه برای شکل گیری مکتب شیکاگو برداشته شد. (پاپلی یزدی، ۱۳۸۳: ۲۷۹)

برداشت نظریه پردازان در این مکتب بر گرفته از نوعی داروینیسیم اجتماعی بوده که در آن فرد در معرض نوعی رقابت برای حیات قرار می گیرد. این مکتب نشان می دهد که جدال گروه های اجتماعی در فضای شهر چگونه به انواع فضاها جان می دهد و فضا را مهم تر از جنبه های کالبدی و فیزیکی، مقوله ای اجتماعی-اقتصادی می داند. در واقع این مکتب جبر شهری در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی حاکم است که جریانات شهری را جهت دهی و عامل تولید فضا می شود. در نهایت می توان گفت:

این مکتب به فضای شهر به عنوان بستر تحولات توجه بنیادین ابراز نداشت و تلاش خود را مصروف اجتماع و آزادی افراد می کرد که در جامعه شهری در جوار یکدیگر زندگی می کردند. مدل های ارائه شده توسط نظریه پردازان این مکتب مناسب حال و وضعیت شهرهای ناهمگون ایالات متحده و عمدتاً شهر شیکاگو بودند و در حقیقت تحولات فکری و اصول ایدئولوژیک مکتب شیکاگو زائیده بستر مکانی و زمانی شهر شیکاگو بوده و تعمیم آن به سایر نقاط جهان خالی از اشکال نیست. تاکید قابل توجه به نیروهای اکولوژیک و نپرداختن به جایگاه ارزش های فرهنگی از ایرادات بزرگ مکتب شیکاگو است.

رقابت در مناسبات شهری را می توان نمودی از وضع سرمایه داری به شمار آورد و آن را به طور کامل به رقابت بر سر کسب منابع نسبت نداد. در نتیجه نابرابری اجتماعی تجلی یافته در گنوها و محلات فقیرنشین

تأثیر اجتناب ناپذیر فرآیندهای اجتماعی می باشند. زیرا افرادی که در این نواحی زندگی می کنند به دلیل نبود فرصت انتخاب بهتر در این شرایط گرفتار آمده اند. (محمدی ده چشمه، ۱۳۹۱: ص ۳۶-۳۹)

به طور خلاصه می توان گفت، این نظریه به تحلیل سکونت گاه های نامتعارف بر اساس چهار متغیر ویژگی جمعیت، سازمان اجتماعی، محیط طبیعی و سطح فناوری می پردازد (پاپلی یزدی، ۱۳۸۳: ۲۷۹)

نظریه رابرت پارک

رابرت پارک را بنیانگذار جامعه شناسی شهری در آمریکا می شناسند. وی در خصوص شیوه تأثیر ویژگی فضایی محیط بر سازمان، ایده های خاص خود را داشت. یکی اینکه به ساختار در حال تکامل شهر (شکل فیزیکی شهر) علاقمند بود که سرانجام به ظهور حوزه ای به نام بوم شناسی شهری منجر شد، دیگری اینکه به الگوهای مختلف سازگاری انسان در شهر یا شیوه زندگی شهرنشینان علاقمند بود (شارع پور، ۱۳۸۹: ۱۳۶). او اولین کسی بود که مفهوم «انسان حاشیه نشین» را به کار برد. انسان حاشیه نشین رابرت پارک، شخصیتی است که در وضعیت پیوند خوردن دو نظام فرهنگی متفاوت و احیاناً متخاصم در جامعه یا برخورد آن دو نظام با یکدیگر در یک زمان واحد قرار گرفته است (سلیمی و داوری، ۱۳۸۰). پارک در پی آن بود که ببیند چگونه تغییرات روی داده در ساختار فیزیکی و فضایی شهر، رفتارهای اجتماعی انسان ها را تحت تأثیر قرار می دهد. به نظر او بخش اعظم تغییرات فرهنگی جامعه با تغییرات فضایی شهر رابطه دارد. وی معتقد بود که زندگی شهری، آشوب و بی نظمی نیست، بلکه دارای نظم و گروه بندی است. به اعتقاد او، در محیط های کوچک فقط انسان های متعارف موفق می شوند، ولی انسان های دارای نبوغ و استعداد فراوان یا انسان های نامتعارف، زمینه زیادی برای رشد ندارند. هم انسان های منحرف و هم نابغه ها در شهر دارای فرصت هستند، ولی در محیط های کوچک این گونه نیست. (شارع پور، ۱۳۸۹: ۱۳۹ و ۱۴۰).

از نظر وی، در شهر، محلات مسکونی مرغوب برپا می شود که طبقات فقیرتر به خاطر بالا رفتن قیمت زمین به آن ها دسترسی ندارند. سپس زاغه ها به وجود می آید که در آن تعداد زیادی از طبقات فقیرتر سکونت می کنند. طبقاتی که قادر نیستند خود را از آمیخته شدن با شرارت مصون دارند (اعتماد، ۱۳۵۸). پارک با اشاره به برخوردهای فرهنگی و نژادی ناشی از مهاجرت، این پدیده را یکی از علل تحقق حاشیه نشینی قلمداد می کند و می گوید: «یکی از عواقب روانی- اجتماعی مهاجرت آن است که فرد مهاجر (گرچه هم نژاد مردم جامعه میزبان باشد) در موقعیت جدید، خود را میان توقعات و ارزش های دو نظام فرهنگی موجود، پیوسته در مبارزه و کشمکش می بیند و این

شرط مبهم و گیج کننده سبب نوعی «دوگانگی شخصیت» در او می شود، که خود معرف و وجه تمایز انسان حاشیه ای است» (نبوی و همکاران، ۱۳۸۵: ۱۳).

در مجموع می توان گفت، این دیدگاه درباره شکل گیری مناطق مسکونی ارزان قیمت بر اثر حومه نشینی برای مهاجران پرداخته شده است (ممتاز، ۱۳۸۳: ۱۲۸).

نظریه مهاجرتی لیو مایکل تودارو

مایکل تودارو مهاجرت انجام شده از روستا به شهر را با بیکاری رو به تزاید در مناطق روستایی توضیح می دهد. فرضیه وی این است که مهاجرت عمدتاً پدیده ای اقتصادی است و با وجود بیکاری در مناطق روستایی مهاجرت امری منطقی است. چهار ویژگی اصلی برای نظریه تودارو عبارتند از: انگیزه مهاجرت بر اساس ملاحظات عقلانی، اقتصادی، سود و هزینه نسبی است و اگرچه عمدتاً مالی است، در ضمن روانی هم به شمار می رود.

تصمیم به مهاجرت بستگی به تفاوت های مورد انتظار بین مزدهای واقعی در شهر و روستا دارد و نه تفاوت های واقعی بین آنها. تفاوت های مورد انتظار به وسیله کنش متقابل دو متغیر، یعنی تفاوت های واقعی بین مزدهای شهری و روستایی و احتمال کسب موفقیت آمیز شغل در بخش شهری تعیین می شود. احتمال بدست آوردن شغل در شهر ارتباط معکوس با میزان بیکاری شهری دارد.

در صورت وجود اختلاف زیاد بین درآمدهای مورد انتظار در شهر و روستا، مهاجرت مازاد بر امکانات اشتغال شهری، نه تنها ممکن، بلکه منطقی است.

بصورت مختصر می توان بیان کرد که این نظریه در ارتباط با جاذبه ها و دافعه هایی که در نگهداشت فرد یا ترغیب وی به مهاجرت تاثیر گذارند بحث می کند.

نظریه مارشال کلینارد

مارشال کلینارد، معتقد است که «حاشیه نشینی بر اثر رشد شهرها حاصل می شود، به این صورت که در مراحل اولیه رشد، مرکز شهرها محل سکونت افراد توان گر و طبقه بالاست ولی کم کم با گسترش مناطق تجاری و صنعتی در این محل، آنهایی که وضع بهتری دارند از مرکز شهر به سمت خارج حرکت کرده و دور از مرکز شهر زندگی می کنند. کارگران و گروه های فقیر و کم درآمد به این منطقه مرکزی می آیند و ساکن آن می شوند. از آن جا که مالکان اجاره کمی جهت تعمیر و نگهداری ساختمان ها دریافت می کنند، این مناطق، شلوغ و خراب شده و به زاغه ها تبدیل می شوند»

(نبوی و همکاران، ۱۳۸۵: ۱۴). کلینارد در تعریف حاشیه‌نشینی می‌گوید:

حاشیه‌نشینی، خرده فرهنگی با مجموعه‌ای از ارزش‌ها و هنجارهاست که در محل‌های با بهداشت کم، انحرافات اجتماعی و ویژگی‌های دیگر از جمله انزوای اجتماعی همراه است. مناطق پیرامون شهرهای بزرگ که به‌طور کلی محصول رشد ناهمگون شهری و انباشت تعارض آمیز و تنش‌زای سرمایه و بیکاری روستایی و انهدام ارتباطات خانوادگی - سنتی می‌باشد (رئیس‌دانا، ۱۳۸۰: ۲۰). فضاهای زندگی غیررسمی و نامتعارف شهری که بازتاب فضایی بیمارگونه از اقتصاد و مدیریت ضعیف و برنامه ریزی فضایی - منطقه‌ای و معلول بی‌عدالتی‌های اجتماعی - اقتصادی در سطوح ملی - استانی و محلی است (حاتمی نژاد، ۱۳۸۲: ۱۴۹).

اجمالاً وی در نظریات خود به تغییر در نحوه استفاده از زمین و کمبود مسکن در مناطق حاشیه نشین پرداخته است. (زاهد زاهدانی، ۱۳۶۹: ۱۶)

نظریه پل میدوزو افراین میزروچی

پل میدوزو، مهاجرت را عامل اصلی حاشیه‌نشینی در کشورهای در حال توسعه می‌داند و معتقد است که «در کشورهای در حال توسعه، شهرهای بزرگ دارای مناطق حاشیه‌نشین می‌باشند. این شهرها با سیل عظیم مهاجران روستایی روبرو هستند و شهر به‌عنوان یک متوقف‌کننده در مورد آنها عمل می‌کند. بعضی از مهاجران خوشبخت، می‌توانند از دروازه طلایی شهر عبور کرده و خود را با شهر تطبیق دهند. اما بعضی از آنها نمی‌توانند با شهر سازگاری داشته باشند و در نتیجه، پشت دروازه شهر تشکیل مناطق حاشیه‌نشین می‌دهند. تعداد افراد در حاشیه‌ها و خصوصیات آنها متفاوت است. اندازه آنها بستگی به حجم مهاجران و محیط آنها دارد. هم‌چنین، فرهنگ و وضع حاشیه‌نشینان با افراد شهری تفاوت دارد. امروزه بیشتر کشورهای در حال توسعه، یورش حرکت جمعیت از روستا به شهر را تجربه می‌کنند. عدم توازن و نابرابری سطح زندگی در روستا و شهر، خود، سبب حاشیه‌نشینی می‌شود. مهاجرت روستاییان به شهرها، پس از مدتی شهرها را اشباع می‌کند و سازمان‌ها و مسئولان کنترل‌کننده شهری نیز از پذیرایی آنها عاجز می‌مانند و تعدادی از روستاییان خود را با محیط وفق نداده و جذب حاشیه‌ها می‌شوند» (زاهد زاهدانی، ۱۳۶۹).

در مجموع ایشان عامل اصلی حاشیه‌نشینی را مهاجرت و مهاجرت را نتیجه عدم توازن نابرابری روستا و شهر می‌دانند (خوب آیند، ۱۳۸۴: ۴۸).

نظریه اورت اس. لی

نظریه لی به تئوری عوامل جاذبه و دافعه معروف است. بر اساس این نظریه، لی مهاجرت را تحت تأثیر چهار عامل عمده زیر تعیین کرده است:

عوامل مرتبط با حوزه مبدأ مهاجرت: این عوامل به پدیده های فرهنگی و محیطی مربوط می شود که می تواند مثبت (جاذبه)، منفی (دافعه) و خنثی (بی اثر) باشند.

عوامل مرتبط با منطقه مقصد مهاجرت: این عوامل همان امتیازات و معایب زندگی شهری برای مهاجران روستایی را تشکیل می دهد.

عوامل دخالت کننده: موانع بازدارنده بین مبدأ و مقصد مانند: بازدارنده های فیزیکی، قوانین مهاجرت، هزینه حمل و نقل، سنت ها، آداب و رسوم و... که در جابجایی یا باقی ماندن افراد تأثیر می گذارد.

عوامل شخصی: مانند حساسیتهای فردی، هوش، آگاهیهای اجتماعی، تماسهای فردی، داشتن آشنا و راهنما در شهر، شرایط خانوادگی، تاریخچه خانوادگی، جنسیت و سواد افراد (پاپلی یزدی، ۱۳۸۱: ۱۶۸).

لی نتیجه می گیرد که مهاجران با در نظر گرفتن عوامل مثبت در مقصد و با در نظر گرفتن عوامل منفی در مبدأ، منطقه ای را انتخاب می کنند. بنابراین مهاجرت یک انتخاب دوجانبه است و نکته قوت نظریه لی تأکید درست و به جای او درباره عوامل شخصی است. به نظر وی، تحت تأثیر این عوامل است که برخی از افراد مهاجرت را ترجیح می دهند و به آن مبادرت می ورزند و برخی دیگر در محل سکونت خود باقی می مانند (زنجانی، ۱۳۸۰).

برخی از محققین نیز علت حاشیه نشینی و به طور کلی مهاجرت را در چهار چوب الگوی رانش-کشش بررسی کرده و به توصیف عواملی نظیر فقر و نبود امکانات رفاهی-بهداشتی (درمبداء) و از همه مهم تر کار و درآمد زیاد تر در شهر (مقصد) پرداخته اند (وارثی: ۱۳۸۵ به نقل از معصومی اشکوری) برخی تحقیقات که در زمینه ساخت قومی، جمعیتی و خاستگاه های اولیه حاشیه نشینان به عمل آمده حاکی از آن است که تقریباً سه چهارم حاشیه نشینان، مهاجران روستایی هستند (سماواتی، ۱۳۷۲: ۶۷، نقدی، ۱۳۸۶) که به خاطر عوامل رانش روستایی نظیر عدم امکانات رفاهی، عدم رونق کشاورزی و دامپروری، دیدن زرق و برق و مسائل نظیر درآمد، شغل بهتر، بهره مندی از رفاه شهری و... رو به سوی این مناطق آورده اند.

نظریه مکتب کپنهاک

مکتب کپنهاک اصطلاحی است که بیل سوئینی برای آثار و نظرات بارای بوزان (barry buzan)، الیور (ole waver) برخی دیگر به کار برده است.

این مکتب تنها رهیافتی که صرفاً مبتنی بر مطالعات امنیتی است و همچنین جزء اولین رهیافت‌هایی است که در راستای پایه گذاری جایگاهی مستقل برای مطالعات امنیتی است. مطالعات امنیتی از مطالعات استراتژیک تفکیک و آن را در ذیل روابط بین الملل و مطالعات استراتژیک را نیز در ذیل مطالعات امنیتی قرار می دهد. این مکتب، امنیت را از جهات گوناگون مورد مطالعه قرار داده است. لذا تفکیک مطالعات امنیتی از مطالعات استراتژیک، موضوعات امنیتی را از دایره نگاه صرفاً نظامی خارج نموده است.

بوزان معتقد است مفهوم باز و مبهم از امنیت می تواند انواع استراتژی های افزایش قدرت را در اختیار نخبگان سیاسی و نظامی قرار دهد. وی می گوید مفهوم امنیت باید به عنوان یک مفهوم مجرد و نه تجربی که تاکنون مورد استفاده شده تلقی گردد. لذا باید آن را از حوزه سیاسی و الگوی سنتی جدا سازند.

دلایل سطح بندی فوق از نظر بوزان :

الف) امنیت صرفاً در محور نظامی خلاصه نشده و آن را به ۵ بخش توسعه می بخشد. (نظامی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی)

ب) دولت را مرجع امنیت می داند با وجود آنکه میان دولت های ضعیف و قوی تفاوت قائل شده و در این خصوص بیشتر بر دولت های قوی متمرکز می شود.

ج) به علت پذیرش وضعیت هرج و مرج گونه نظام بین الملل، همچنان زور را یکی از ویژگی های چنین نظامی تلقی کرده و استفاده از آن امکانپذیر می داند. (بوزان، باری. پژوهشکده مطالعات راهبردی، ۱۳۷۸)

آسیب ها، تهدیدات و فرصت های حاشیه نشینی اتباع بیگانه

در نگرش حقوقی و امنیتی، پدیده حاشیه نشینی یکی از پدیده های مستعد رشد ناهنجاری های اجتماعی است و به تعبیر کارشناسان، خطری پنهان است که وجود دارد و پیوسته امنیت شهرها و شهروندان را در مخاطره می اندازد، اما هیچ گونه ناامنی ذهنی ایجاد نمی کند. این پدیده، خطری بالفعل است که به آن خو کرده و با تهدیدات آن انس یافته ایم، چون تدریجی بوده و معلول توسعه یافتگی است.

حاشیه نشینی از یک سو حاشیه ای امن برای مجرمان و بزهکاران است و از سوی دیگر حاشیه

ای ناامن برای شهروندان به شمار می رود. در این میان قربانیان حقیقی انسانهایی هستند که برای ادامه حیات و بقای خود، از همه بضاعت خویش به هر بهایی بهره گرفته اند. این سکونتگاه ها پذیرای ناهنجاری ها و برانگیزاننده آسیب های اجتماعی است که گاه در استدلالی وارونه، همان علت پیدایش این سکونتگاه ها قلمداد می شود. (ارمغان، ۱۳۸۹: ۴۸).

در زیر به برخی از اعمال مجرمانه اتباع بیگانه در مناطق حاشیه نشین شهرها که منجر به بوجود آمدن آسیب ها و تهدیدات در این مناطق می گردد، اشاره می شود:

آسیب های حاشیه نشینی اتباع بیگانه:

آسیب های اجتماعی

آسیب های اجتماعی نظیر رواج بزهکاری های اجتماعی اعم از: سرقت، اعتیاد به مواد مخدر، خرید و فروش مواد مخدر و مشروبات الکلی، قتل، تجاوز و نزاع های دسته جمعی، تغییر بافت جمعیتی، جعل اسناد هویتی، نافرمانی های مدنی (اعتصاب، آشوب، اغتشاش و...)، اختلاط نسلی (ازدواج با زنان ایرانی)، تاثیر پذیری شهروندان ایرانی از فرهنگ اتباع بیگانه، کاهش نرخ سرانه استفاده شهروندان ایرانی از امکانات خدماتی و بهداشتی، احساس عدم امنیت اولیاء و دانش آموزان در مدارس مشترک با اتباع بیگانه.

مصادیق آسیب های اجتماعی حاشیه نشینی اتباع بیگانه:

عضو کمیسیون اجتماعی مجلس با انتقاد از توقف بررسی طرح اصلاح موادی از قانون تابعیت در مجلس، از وجود یک میلیون فرزند بی هویت حاصل از مادر ایرانی و پدر خارجی در کشور خبر داد (سلامت نیوز، ۱۳۹۷/۲/۲۹) و یا برابر خبر دیگری درسایت خبرگزاری دانشجویان ایران که در تاریخ ۱۳۹۰/۵/۲۲ منتشر شد، ۴۷ درصد از اتباع بیگانه توسط هموطنان خود کشته شده اند. بطوریکه از مجموع ۲۲۷۷ قتل انجام شده در سال ۱۳۸۹، ۸/۶ درصد آنان مربوط به اتباع بیگانه می باشد، ۱۸ درصد از این قتل ها تبعه، متهم به قتل اتباع ایرانی بوده و ۳۵ درصد از پرونده های قتل اتباع بیگانه نیز کشف نشده است. در خبر دیگری که در تاریخ ۱۳۹۷/۳/۷ در خبرگزاری مهر منتشر شد، مدیرکل دفتر آسیب دیدگان اجتماعی سازمان بهزیستی اعلام کرد؛ با اشاره به اینکه ۶۵ درصد کودکان خیابانی اتباع بیگانه هستند، این اتباع عمدتاً افغانی و پاکستانی هستند. و اخبار و گزارشاتی از این دست که در ذیل بصورت فهرست اشاره می گردد:

۴۰ درصد جرائم خشن توسط اتباع بیگانه غیر مجاز انجام شده است. (خبرگزاری میزان، ۱۳۹۴/۱۱/۴)

تولد ماهانه ۱۰۰ کودک بی هویت در بیمارستان های تهران. وی تاکید کرد: چون برخی از این کودکان

اتباع خارجی هستند نمی توان برای آنها شناسنامه صادر کرد و مشکل هم این است (سلامت نیوز، ۱۳۹۷/۳/۷) بیشترین جرم اتباع خارجی موضوع سرقت بوده است که در سال ۹۶ تعداد بیشتری را نسبت به سال ۹۵ دستگیر کرده ایم (خبرگزاری فارس، ۹۶/۵/۱۱)

ارتکاب ۱۰۰ قتل توسط اتباع خارجی در سال گذشته. (خبرگزاری مهر ۱۳۹۳/۳/۷) مدیر کل اتباع و مهاجرین خارجی استانداری تهران: هر روز شاهد نتایج منفی از حضور غیرقانونی اتباع افغانی در کشور هستیم از جمله قاچاق انسان، انتقال افراد و ازدواج های غیرقانونی که فجایعی به دنبال دارد (خبرگزاری مهر، خرداد ۱۳۹۳)

آمادگی تدریجی برای پذیرش افکار مکتب های انحرافی و تندروی های نامعقول سیاسی در بین حاشیه نشینان بیشتر است (یاوری، ۱۳۸۳: ۶۱۴)

آسیب های اقتصادی

آسیب های اقتصادی نظیر تصرف عدوانی زمین ها، تغییر کاربری زمین های کشاورزی، رواج دست فروشی و دوره گردی، افزایش تکدی گری در سطح شهرها، افزایش مشاغل کاذب، عدم پرداخت عوارض و مالیات مصادیق آسیب های اقتصادی حاشیه نشینی اتباع بیگانه است.

آسیب های زیست محیطی و بهداشتی

آسیب های زیست محیطی و بهداشتی نظیر افزایش حجم زباله ها و نبود سیستم جمع آوری و دفع به موقع آن در مناطق حاشیه ای دور دست و به تبع آن شیوع بیماری های عفونی و واگیردار و انتقال آن به سایر مناطق.

مصادیق آسیب های زیست محیطی حاشیه نشینی اتباع بیگانه عبارتند از:

در خبر منتشر شده در خبرگزاری مهر در تاریخ ۱۳۹۳/۳/۲۵، خانم فاطمه دانشور رئیس کمیته اجتماعی شورای شهر تهران گفت است که: موضوعی که کسی به آن توجه نمی کند بحث سلامت این افراد است. این افراد انواع و اقسام بیماریها را با خودشان به سطح شهر می آورند و سبب شیوع آنها می شوند.

آسیب های سیاسی

آسیب های سیاسی نظیر تجمع جمعیت قابل توجه از اتباع خارجی در مناطق خاصی از حاشیه شهرها که بالقوه قابلیت بروز عکس العمل به تصمیمات دولتمردان نسبت به خود را دارند، همچنین تجمع و درخواست از مجامع بین المللی جهت احقاق حقوق شهروندی، حمایت و طرفداری از دشمنان نظام ج.ا. عکس العمل آن ها نسبت به ناآرامی سیاسی در مقایسه با ساکنان دیگر مناطق شهری سریع است (بهادری، ۱۳۸۳: ۲۰۴)

تهدیدات حاشیه نشینی اتباع بیگانه

تهدیدات سیاسی، فرهنگی و اجتماعی

سوء استفاده و یارگیری گروه های معاند و مخالف نظام از اتباع بیگانه ساکن مناطق حاشیه ای کلان شهرها در زمینه های احقاق حقوق شهروندی، مخالفت با قوانین کشور، حمایت برخی از مسئولین از حضور غیر قانونی اتباع بیگانه در کشور، حمایت و بازدید و سرکشی نمایندگان سازمان های بین المللی و سفارتخانه ها از مناطق اسکان اتباع بیگانه در حاشیه شهرها، شعار نویسی اتباع بیگانه علیه مسئولین و نظام ج.ا.ا.

مصادیق تهدیدات سیاسی حاشیه نشینی اتباع بیگانه عبارتند از:

برابر بررسی های بعمل آمده اتباع بیگانه از پرداخت عوارض اقامت در ایران ابراز نارضایتی می نمایند

تهدیدات امنیتی-اطلاعاتی

خرابکاری و جاسوسی به نفع سرویس های اطلاعاتی بیگانه با پوشش های مختلف، شناسایی و جمع آوری اطلاعات از مراکز حیاتی-حساس و مهم شهر تهران، حضور در منازل مسئولین کشور با عناوین مختلف، حضور در نزدیک ترین مکان به پایتخت بدون برانگیختن حساسیت نهاد های اطلاعاتی، امنیتی و انتظامی و ایجاد پایگاه و محافل مخفی و طرح ریزی اقدامات مخل امنیت ملی بویژه شهر تهران به عنوان پایتخت ج.ا.ا، حضور در تجمعات غیر قانونی (آشوب ها، اغتشاشات، اعتصابات)، قاچاق سلاح و مهمات، حضور اتباع بیگانه دارای سوابق مبارزاتی مسلحانه در کشور و بهره برداری سرویس های اطلاعاتی معاند از آنان در اقدامات ضد امنیتی، هواداری، تبلیغ و پیوستن به گروهک های سلفی تکفیری، حضور و آشنایی با زیر ساخت ها و تاسیسات مهم کشور.

مصادیق تهدیدات امنیتی-اطلاعاتی حاشیه نشینی اتباع بیگانه عبارتند از:

برابر بررسی های اطلاعاتی صورت گرفته حدود دوازده تا سیزده هزار اتباع (برخی آمارها تا ۳۰ هزار نفر) که غالباً در مناطق حاشیه ای تهران ساکن هستند در شهرداری تهران در نیمه شب مشغول جمع آوری زباله ها هستند که دشمنان می توانند از این بستر جهت خرابکاری استفاده کنند

تهدیدات اقتصادی

خروج ارز از کشور، اشغال فرصت های شغلی اتباع ایرانی، تاثیر گذاری منفی در بازارهای مختلف کشور نظیر: ارز، طلا و مسکن، عدم سرمایه گذاری در کشور، وابستگی و اتکا برخی مشاغل و صنایع به اتباع بیگانه.

مصادیق تهدیدات اقتصادی حاشیه نشینی اتباع بیگانه عبارتند از:

افزایش مهاجرت اتباع به شهرستان باقرشهر و فروش و اجاره زیر قیمت منازل توسط شهروندان ایرانی به آنان که این اقدام باعث تجمع یافتن اتباع مذکور در این منطقه و باعث نارضایتی شهروندان ایرانی و مشکلات بعدی شده است.

تهدیدات زیست محیطی

استفاده دشمنان ج.ا.ا از بستر مهاجرت غیر قانونی اتباع بیگانه به کشور با هدف انتقال عوامل بیماری زا و فراگیر شدن آن در منطقه و به تبع آن شهر تهران به عنوان پایتخت ج.ا.ا (بیوتروریسم) مصادیق تهدیدات زیست محیطی حاشیه نشینی اتباع بیگانه عبارتند از:

بطور کل تهدیدات زمانی بروز خواهند کرد که آسیب ها مورد رصد و شناسایی و کنترل و رسیدگی قرار نگرفته و منجر به بحران شده باشند که در این مرحله اقشار و جامعه هدف ناگزیر به واکنش و عکس العمل می گردند و دست به اقدامات ضد امنیتی خواهند زد.

فرصت های حاشیه نشینی اتباع بیگانه

در مقایسه با پیامدهای منفی ناشی از حضور و اسکان اتباع بیگانه در مناطق حاشیه ای شهرها، تبعات مثبت یا به عبارت دیگر فرصت های آن قابل ملاحظه نیست ولی به عنوان نمونه می توان به موارد زیر اشاره کرد:

فرصت های فرهنگی و اجتماعی

حضور خانواده معظم شهدا، جانبازان و ایثارگران تیپ فاطمیون (مدافعین حرم). برابر آمار اعلام شده در رسانه ها از ۶۲ شهید مدافع حرم شهرستان ورامین ۵۹ شهید از اتباع افغانی و ۳ نفر از اتباع ایرانی هستند. (خبرگزاری صدا و سیما، ۱۳۹۶/۹/۱۰)، وجود تعداد قابل توجه مساجد، حسینیه و تکایا ویژه اتباع افغانی و استفاده ج.ا.ا از این بستر در تعمیق تفکر انقلاب اسلامی، روحیه بالای عدالت طلبی و ظلم ستیزی اتباع ساکن در این مناطق

فرصت های سیاسی

حضور در مراسمات ملی و مذهبی کشور، تقویت وجهه ی سیاسی و بین المللی ج.ا.ا در حمایت از آوارگان و پناهیویان.

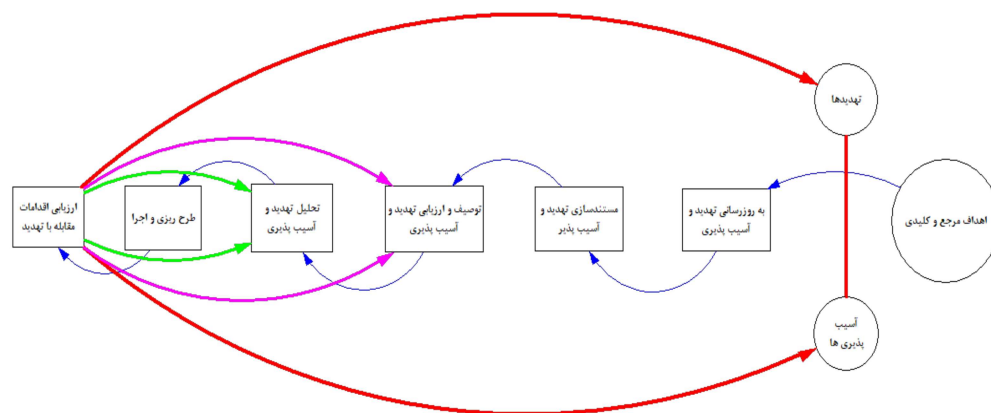
فرصت های اقتصادی

تامین نیروی کار ارزان قیمت در مقایسه با اتباع ایرانی، اشتغال در صنایع تولیدی و خدماتی که معمولاً اتباع ایرانی رغبتی به آن نشان نمی دهند، استفاده از کالای ایرانی توسط اتباع بیگانه.

فرصت های اطلاعاتی-امنیتی

جلب همکاری با نهاد های اطلاعاتی امنیتی در اقدامات ضد امنیتی و اطلاعاتی.

مدل مفهومی پژوهش

روش تحقیق

این تحقیق از نوع کاربردی می‌باشد و به لحاظ روشی به صورت تحقیق توصیفی تحلیلی استفاده شده، لیکن از لحاظ تعیین روابط بین متغیرها از روش همبستگی استفاده شده است. جامعه آماری این تحقیق در سطح سپاه سیدالشهدا (ع) استان تهران و برخی دفاتر کفالت اتباع بیگانه و مسئولین محلی مرتبط که دارای سابقه اشتغال به کار در حوزه های اطلاعاتی امنیتی که صاحب نظر می باشند انتخاب شدند که براساس فرمول کوکران حجم نمونه تحقیق از بین ۱۳۵ نفر از کل جامعه آماری ۱۰۰ نفر برآورد گردید.

اطلاعات مورد نیاز به دو روش کتابخانه‌ای و میدانی گردآوری شده است. برای گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای از ابزار فیش برداری، و جهت مطالعه میدانی از پرسشنامه محقق ساخته بهره برداری شده است.

یافته های تحقیق

سوالات پژوهش و پاسخ آنها

- پاسخ به سوال فرعی ۱:

مهمترین آسیب های حضور اتباع بیگانه در مناطق حاشیه جنوب شرق تهران کدامند؟

جدول شماره ۱: مهمترین شاخص های مولفه آسیب های حاشیه نشینی اتباع بیگانه بر امنیت جنوب شرق شهر تهران

ردیف	شاخص	عنوان گویه	میانگین
۱	اقتصادی	تاثیر عدم پرداخت عوارض و مالیات توسط اتباع بر امنیت اقتصادی منطقه جنوب شرق شهر تهران	۳/۷۴
۲	اجتماعی	نقش زاد و ولد زیاد اتباع بیگانه در تغییر بافت جمعیتی و اختلاط نسلی منطقه جنوب شرق شهر تهران	۳/۹۶
۳	فرهنگی	نقش اتباع بیگانه در آسیب های فرهنگی موجود در منطقه جنوب شرق شهر تهران	۳/۶۳
۴	سیاسی	نقش اتباع بیگانه در آسیب های سیاسی منطقه جنوب شرق شهر تهران (طرفداری از دشمنان ج.ا.ا، برگزاری تجمعات در مقابل نهاد های بین المللی در کشور)	۲/۳۹
۵	زیست محیطی	نقش اتباع بیگانه بر سلب امنیت روانی و بهداشتی شهروندان ایرانی جنوب شرق شهر تهران	۳/۵۲

با توجه به سوالات بخش آسیب های حضور اتباع بیگانه در مناطق حاشیه شهرها بویژه مناطق جنوب شرق تهران پرسشنامه و نیز پاسخ های ارائه شده به آن ها توسط جامعه آماری، از میان شاخص های پنج گانه آسیب ها، شاخص آسیب های اجتماعی با میانگین عدد ۳/۷۱ از میانگین متوسط بالاتر می باشد و از میان آسیب های اجتماعی گویه «نقش زاد و ولد زیاد اتباع بیگانه در تغییر بافت جمعیتی و اختلاط نسلی منطقه جنوب شرق شهر تهران» بالاترین میانگین (۳/۹۶) را دارا می باشد و این امر نشان دهنده اهمیت تبعات و پیامدهای آسیب های اجتماعی حضور اتباع بیگانه در منطقه جنوب شرق تهران از بین شاخص های دیگر می باشد.

- پاسخ به سوال فرعی ۲:

مهمترین تهدیدات حضور اتباع بیگانه در مناطق حاشیه جنوب شرق تهران کدامند؟

جدول شماره ۲: مهمترین شاخص های مولفه تهدید های حاشیه نشینی اتباع بیگانه بر امنیت

جنوب شرق شهر تهران

ردیف	شاخص	عنوان گویه	میانگین
۱	امنیتی- اطلاعاتی	تاثیر حضور و تردد اتباع بیگانه جنوب شرق شهر تهران به اماکن مهمی و حیاتی دولتی و غیردولتی و یا منازل برخی مسئولین کشور	۳/۷۲
۲	سیاسی	میزان فعالیت اتباع بیگانه منطقه جنوب شرق شهر تهران له یا علیه احزاب سیاسی کشور متبوع خود	۲/۶۶
۳	اقتصادی	میزان نارضایتی شهروندان ایرانی از اشغال فرصت های شغلی توسط اتباع بیگانه در منطقه جنوب شرق شهر تهران	۴/۰۸
۴	زیست محیطی	نقش اتباع بیگانه منطقه جنوب شرق شهر تهران در انتقال و شیوع عوامل بیماری زا	۴/۰۸

با توجه به سوالات بخش تهدیدات حضور اتباع بیگانه در مناطق حاشیه شهر ها بویژه مناطق جنوب شرق تهران پرسشنامه و نیز پاسخ های ارائه شده به آن ها توسط جامعه آماری، از میان شاخص های چهار گانه تهدیدات، شاخص تهدیدات زیست محیطی با میانگین عدد ۳/۹۰ از میانگین متوسط بالاتر می باشد و از میان تهدیدات زیست محیطی گویه «نقش اتباع بیگانه منطقه جنوب شرق شهر تهران در انتقال و شیوع عوامل بیماری زا» بالاترین میانگین (۴/۰۸) را دارا می باشد که این امر نشان دهنده اهمیت تهدیدات و پیامدهای زیست محیطی حضور اتباع بیگانه در منطقه جنوب شرق تهران از بین شاخص های دیگر می باشد.

- پاسخ به سوال فرعی ۳:

مهمترین فرصت های حضور اتباع بیگانه در مناطق حاشیه جنوب شرق تهران کدامند؟

جدول شماره ۳: مهمترین شاخص های مولفه فرصت های حاشیه نشینی اتباع بیگانه بر امنیت

جنوب شرق شهر تهران

ردیف	شاخص	عنوان گویه	میانگین
۱	فرهنگی	نقش خانواده شهدا و جانبازان مدافع حرم منطقه جنوب شرق شهر تهران در بالا بردن روحیه ایثار و شهادت	۴/۰۲
۲	سیاسی	قابلیت اتباع بیگانه در تقویت وجهه ی بین المللی ج.ا.ا (اقدامات بشر دوستانه، رعایت حقوق بشر و ...)	۳/۳۷
۳	اقتصادی	پتانسیل اتباع بیگانه به عنوان نیروی کار ارزان، فراوان و کم توقع در رونق اقتصادی منطقه جنوب شرق شهر تهران	۳/۹۶
۴	امنیتی- اطلاعاتی	نقش اتباع بیگانه جهت شناسایی یا مهار جریانات تندروی تکفیری سلفی فعال در منطقه جنوب شرق شهر تهران	۳/۳۸

با توجه به سوالات بخش فرصت های حضور اتباع بیگانه در مناطق حاشیه شهرها بویژه مناطق جنوب شرق تهران پرسشنامه و نیز پاسخ های ارائه شده به آن ها توسط جامعه آماری، از میان شاخص های چهارگانه فرصت ها، شاخص فرصت های فرهنگی با میانگین عدد ۳/۳۸ از میانگین متوسط بالاتر می باشد و از میان فرصت های فرهنگی گویه « نقش خانواده شهدا و جانبازان مدافع حرم منطقه جنوب شرق شهر تهران در بالا بردن روحیه ایثار و شهادت » بالاترین میانگین (۴/۰۲) را دارا می باشد که این امر نشان دهنده اهمیت فرصت های فرهنگی حضور اتباع بیگانه در منطقه جنوب شرق تهران از بین شاخص های دیگر می باشد.

- پاسخ به سوال اصلی:

حاشیه نشینی اتباع بیگانه بر امنیت جنوب شرق شهر تهران چه تاثیری دارد؟

با دقت در نتایج تجزیه و تحلیل پاسخ های داده شده توسط جامعه آماری به سوالات پرسشنامه در شاخص های مرتبط با سه مولفه آسیب، تهدید و فرصت حاشیه نشینی اتباع بیگانه بر امنیت جنوب شرق شهر تهران، این نتیجه حاصل می گردد که حضور و اقامت تعداد بالای اتباع بیگانه در منطقه جنوب شرق شهر تهران با ملاحظات مترتب بر مولفه های آسیب (بالاتر بودن پنج شاخص از شش

شاخص، از میانگین متوسط ۳)، تهدید (بالا تر بودن سه شاخص از چهار شاخص، از میانگین متوسط ۳) فرصت (بالا تر بودن سه شاخص از چهار شاخص، از میانگین متوسط ۳) در حوزه های مختلفی نظیر سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، زیست محیطی و اطلاعاتی-امنیتی از تاثیر بسزایی برخوردار بوده بطوری که برابر تجزیه و تحلیل پرسشنامه ها، اخبار منتشر شده در رسانه های عمومی و نیز گزارشات نهاد های امنیتی، اطلاعاتی و انتظامی حکایت از معضلات و مشکلات متعدد از ناحیه اتباع بیگانه منطقه یاد شده دارد که با عنایت به همجواری و نزدیکی این منطقه به پایتخت بالتبع این معضلات و مشکلات به شهر تهران نیز سرایت کرده و امنیت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی و اطلاعاتی پایتخت را تحت تاثیر قرار داده است، شاهد مثال آن نیز نمونه گزارشات واقعی در حوزه های یاد شده در استان تهران است که در فصل دوم این تحقیق اشاره شده است.

فرضیات تحقیق

- فرضیه فرعی ۱

بین آسیب های حضور اتباع بیگانه با امنیت مناطق جنوب شرق تهران رابطه معناداری وجود دارد. به منظور بررسی فرضیه فوق از آزمون t تک نمونه استفاده شد که در ادامه آمده است:

جدول شماره ۴: آزمون T یک متغیره مربوط به فرضیه فرعی یک (آسیب ها)

مقدار آزمون $\mu_3 =$							
تعداد	میانگین	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف میانگین	سطح اطمینان ۰/۹۵	
						حد بالا	حد پایین
۲,۶۵۶	۹۹	۰,۰۰۹	۰,۲۴۱	۰,۰۴۱	۰,۴۲۱	۲,۶۵۶	۹۹

نتایج جدول نشان می دهد که سطح معناداری آسیب ها کمتر از میزان خطا (۰/۰۵) است و می توان به خروجی های آزمون اطمینان کرد.

از آنجا که میانگین این مؤلفه بیشتر از (۳) بوده و حد پایین و بالا مثبت است، نشان از آن دارد که مؤلفه ی مورد نظر مورد پذیرش و قابل قبول می باشد، بر این اساس می توان نتیجه گرفت که حضور اتباع بیگانه در مناطق حاشیه شهرها بویژه مناطق جنوب شرق تهران (شهرستان ورامین) آسیب های امنیتی را در پی دارد.

- فرضیه فرعی ۲

بین تهدیدات حضور اتباع بیگانه با امنیت مناطق جنوب شرق تهران رابطه معناداری وجود دارد. به منظور بررسی فرضیه فوق از آزمون t تک نمونه استفاده شد که در ادامه آمده است:
جدول شماره ۵: آزمون T یک متغیره مربوط به فرضیه فرعی یک (تهدیدها)

مقدار آزمون = μ_3								فرضیه شماره دو
سطح اطمینان ۰/۹۵		اختلاف میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره t	میانگین	تعداد	
حد بالا	حد پایین							
۹۹	۲,۴۷۸	۰,۴۰۷	۰,۰۴۵	۰,۲۲۶	۰,۰۱۵	۹۹	۲,۴۷۸	

نتایج جدول نشان می‌دهد که سطح معناداری تهدیدها کمتر از میزان خطا (۰/۰۵) است و می‌توان به خروجی‌های آزمون اطمینان کرد.

از آنجا که میانگین این مؤلفه بیشتر از (۳) بوده و حد پایین و بالا مثبت است، نشان از آن دارد که مؤلفه‌ی موردنظر مورد پذیرش و قابل قبول می‌باشد، بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که حضور اتباع بیگانه در مناطق حاشیه شهرها بویژه مناطق جنوب شرق تهران (شهرستان ورامین) تهدیدهای امنیتی را در پی دارد.

-فرضیه فرعی ۳

بین فرصت های حضور اتباع بیگانه با امنیت مناطق جنوب شرق تهران رابطه معناداری وجود دارد. به منظور بررسی سوال/فرضیه فوق از آزمون t تک نمونه استفاده شد که در ادامه آمده است:
جدول شماره ۶: آزمون T یک متغیره مربوط به فرضیه فرعی یک (فرصت ها)

مقدار آزمون = μ_3								فرضیه شماره سه
سطح اطمینان ۰/۹۵		اختلاف میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره t	میانگین	تعداد	
حد بالا	حد پایین							
۹۹	۲,۱۵۷	۰,۳۷۴	۰,۰۱۶	۰,۱۹۵	۰,۰۳۳	۹۹	۲,۱۵۷	

نتایج جدول نشان می‌دهد که سطح معناداری فرصت‌ها کمتر از میزان خطا (۰/۰۵) است و می‌توان به خروجی‌های آزمون اطمینان کرد.

از آنجا که میانگین این مؤلفه بیشتر از (۳) بوده و حد پایین و بالا مثبت است، نشان از آن دارد که مؤلفه‌ی مورد نظر مورد پذیرش و قابل قبول می‌باشد، بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که حضور اتباع بیگانه در مناطق حاشیه شهرها بویژه مناطق جنوب شرق تهران (شهرستان ورامین) فرصت‌های امنیتی را در پی دارد.

همانگونه که قبلاً توضیح داده شده است این مناطق بعلت کمتر بهره مند بودن از امکانات شهری نظیر خدمات آموزشی، بهداشتی، اشتغال، خدمات انتظامی و عدم وجود کلانتری و... مستعد شکل گیری گروه‌های بزهکار در قالب فعالیت‌های ضد امنیتی، سرقت، تجاوز و... از سوی شهروندان ایرانی هستند و با وجود چنین بسترهای مستعدی، قطعاً اتباع بیگانه غیر مجاز نیز به فراخور علاقه و عوامل متعدد دیگر و عدم ثبت اطلاعات شخصی در سامانه‌های نهاد‌های نظارتی جذب این مناطق شده و با عنایت به عدم کنترل و نظارت کافی نهادهای ذیربط، محلی برای شکل‌گیری، رشد و بروز فعالیت‌های ضد امنیتی از سوی آنان می‌گردند.

لذا با توجه به فرضیات در نظر گرفته شده و آزمون‌های T انجام شده بر روی مؤلفه‌های آسیب، تهدید و فرصت، کلیه فرضیات اثبات شده و در نتیجه بین حاشیه نشینی جنوب شرق تهران با آسیب‌ها، تهدیدها و فرصت‌های حضور اتباع بیگانه در این مناطق رابطه مسقیم وجود دارد.

- فرضیه اصلی:

به نظر می‌رسد بین حاشیه نشینی اتباع بیگانه و امنیت جنوب شرق شهر تهران رابطه معناداری وجود دارد. با مطالعه نتایج بدست آمده از تجزیه و تحلیل داده‌های پرسشنامه و نیز مباحث مطرح شده در فصل دوم و نیز با عنایت به تفاوت‌های ملیتی، تابعیتی و باورهای مذهبی غالب اتباع بیگانه ساکن منطقه جنوب شرق تهران و عدم تعلق و تعهد به کشور میزبان و داشتن تعلق خاطر به سرزمین مادری خود و نیز با عنایت به سطح معنی داری حاصل از آزمون T که عدد ۰/۰۴۱ برای مؤلفه‌های آسیب، و عدد ۰/۰۴۵ برای مؤلفه‌های تهدید و عدد ۰/۰۱۶ برای مؤلفه‌های فرصت بدست آمده است نشان دهنده سطح معناداری این مؤلفه‌ها است که کمتر از میزان خطا (۰/۰۵) می‌باشد و حکایت از اثبات فرضیه این پژوهش می‌باشد، بطوریکه بین حضور یا عدم حضور اتباع بیگانه در کشور، داخل شهرها و یا حتی حاشیه شهرها از جمله تهران در ثبات امنیت و تامین امنیت توسط نهاد‌های کنترلی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. با این توضیح که در مناطقی از کشور که به عللی اتباع بیگانه حضور ندارند مشکلات و معضلات امنیتی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی کمتری که -یک سوی آن به اتباع بیگانه برمی‌گردد- وجود دارد.

شواهد و قرائن معتبر و متقن با توجه به تجزیه و تحلیل یافته های پژوهش نشانگر این است که اتباع بیگانه در ابعاد امنیتی مختلف کشورمان که شامل امنیتی- اطلاعاتی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و زیست محیطی می گردد، تاثیرگذار می باشند. در این پژوهش با تاکید بر آسیب ها، تهدیدات و فرصت های اتباع بیگانه در کشور و بطور جزئی تر در منطقه جنوب شرق شهر تهران نشان داد که این آسیب ها، تهدیدات و فرصت ها در استانهای مختلف کشورمان نیز به شکل ها و نسبت های مختلفی وجود دارد.

لازم به ذکر است که برابر تحقیق انجام شده عمده ترین آسیب های حضور اتباع بیگانه در این منطقه در حوزه اجتماعی و در خصوص زاد و ولد زیاد و تغییر بافت جمعیتی و اخلاط نسلی بوجود آمده در این منطقه می باشد و عمده ترین تهدیدهای آن نیز در حوزه اقتصادی در خصوص اشغال فرصت های شغلی و عدم پرداخت مالیات و... و نیز نقش اتباع در انتقال و شیوع عوامل بیماری زا در حوزه زیست محیطی می باشد.

به طور خلاصه می توان گفت حضور اتباع بیگانه نیروی بالقوه ایی برای انجام فعالیتهای ضد امنیتی در کشورمان می باشند. پس بسیار اهمیت دارد تا اتباع بیگانه حاضر در کشورمان را شناسایی و فعالیت های اقشار گوناگون آنها رصد کنیم.

از دیگر پتانسیل های تهدید امنیتی حضور اتباع بیگانه در کشور، تخریب و جبهه ایران در سطح بین المللی است. امروزه شاهد آن هستیم که اعمال کوچک ترین محدودیت ها از جانب دولت برای اتباع بیگانه، انتقادات و تبلیغات گروه های اپوزیسیون خارج از کشور (غیر از ناسیونالیست های افراطی) را به بهانه نقض حقوق بشر به همراه دارد. این مسأله نشان دهنده اهمیت اتباع بیگانه برای اعمال فشار علیه نظام است و از سویی به دلیل فقدان علاقه های سیاسی-معنوی اتباع بیگانه، امکان تهییج و به کارگیری آنها توسط دشمنان با محوریت عبری-عربی (سلفیت تکفیری) برای ایجاد ناامنی در عرصه های مختلف مهیاست، به خصوص آن که بسیاری از آنها به دلیل نداشتن هویت مشخص، عبور غیر قانونی از مرز و عدم ثبت مشخصات در داخل کشور به راحتی می توانند از چنگال قانون بگریزند.

ضمن اینکه با توجه به جهانی بودن گفتمان انقلاب اسلامی ایران و حضور بیش از ۴۰ ساله اتباع بیگانه مهاجر در کشور می بایست شرایطی فراهم گردد تا این اتباع به عنوان سفیران گفتمان انقلاب اسلامی در بازگشت به کشورشان به عنوان مبلغان انقلاب اسلامی و فرهنگ اسلامی-ایرانی باشند هم چنان که این عمل در مقیاس کوچکتی در حوزه علمیه جامعه المصطفی قم و... در حال انجام است و به حمدا... اثرات و نتایج بسیار خوب و قابل قبولی نیز تاکنون داشته است. همچنین تشکیل تیپ های مدافعین حرم را نیز می توان از فرصت های استفاده شده از ظرفیت اتباع بیگانه در کشور و به تبع آن منطقه جنوب شرق شهر تهران برشمرد.

لذا مسائل ذکر شده توجه هرچه بیشتر مسئولین امر را به اهمیت مسئله آسیب ها، تهدیدات اتباع بیگانه در ابعاد مختلف را می طلبد.

با توجه به مطالب پیش گفته که پاسخ به سوالات اصلی و فرعی تحقیق می باشد و از طرفی مقایسه صورت گرفته بین شاخص های آسیب، تهدید و فرصت در موضوع تحقیق هر چند که از نظر مقایسه میانگین هر سه مولفه به هم بسیار نزدیک است لیکن نتیجه ای که از این موضوع احصاء شده نشانگر این است که آسیب پذیری حاشیه نشینی اتباع بیگانه در منطقه جنوب شرق تهران بیشتر از تهدید ها و فرصت های گفته شده می باشد.

- ۱- پایلی یزدی، محمد حسین و حسین رجبی سناجردی (۱۳۸۲)، نظریه های شهر و پیرامون، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)
- ۲- زاهد زاهدانی، سعید، (۱۳۶۹)، حاشیه نشینی، چاپ اول انتشارات دانشگاه شیراز.
- ۳- زنجانی، حبیب، (۱۳۸۰) مهاجرت، تهران: انتشارات سمت
- ۴- سلیمی، اسماعیل؛ (۱۳۸۶)، میزگرد تهدیدات خارجی جمهوری اسلامی ایران؛ تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی، دانشگاه امنیت ملی
- ۵- صفوی، سید رحیم، مقدمه ای بر جغرافیای نظامی ایران (جلد پنجم، تحلیل جغرافیای امنیت تهران)
- ۶- قادری کنگاوری، روح... (۱۳۹۱) اتباع بیگانه مسائل حقوقی و امنیتی تهران و مرکزی؛ دانشگاه باقر العلوم
- ۷- مرادیان، محسن؛ (۱۳۸۸)، تهدید و امنیت؛ چاپ ۱، تهران: مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهد صیاد شیرازی
- ۸- ممتاز، فرید (۱۳۸۳)، جامعه شناسی شهر، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- ۹- عساریان نژاد، حسین (۱۳۸۶)، مطالعات کیفی در علوم انسانی، تهران: انتشارات دفاع ملی
- ۱۰- بوزان، باری؛ (۱۳۷۸)، مردم، دولت‌ها و هراس؛ چاپ ۱، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی
- ۱۱- زنجانی، حبیب، (۱۳۸۰) مهاجرت، تهران: انتشارات سمت
- ۱۲- ارمغان، سیمین (۱۳۸۹)، اثرات امنیتی قاچاق کالا در مناطق حاشیه ای، اقتصاد پنهان، فصلنامه پژوهشی - تحلیلی، ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز، شماره ۱۲.
- ۱۳- اسکانی کزازی، غلامحسین، میترا لاله سیاه پیرانی و مریم حامدی (۱۳۸۸)، سکونتگاه های غیر رسمی تبعات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی و کالبدی آن، همایش ملی: سکونتگاه های غیر رسمی، چالش ها - راهبردها (با محوریت منطقه کلان شهری تهران)، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر ری، اسفندماه.
- ۱۴- اعتماد، گیتی (۱۳۸۵). مفهوم شهر، تهران: گروه تحقیقات و مطالعات شهری و منطقه ای.
- ۱۵- قاسمی شوب، احمد علی؛ (۱۳۸۳)، نگاهی به جایگاه بیگانگان در حقوق بین الملل (با تاکید بر اسناد بین المللی حقوق بشر)؛ مجله حقوقی؛ نشریه دفتر خدمات حقوقی بین المللی ج.ا.ا. ایران؛ شماره ۳۱، ص ۱۲۱.
- ۱۶- مصطفی محمدی ده چشمه، (۱۳۸۸)، نگرشی بر ناگفته های مکتب شیکاگو در مطالعات

شهری، ماهنامه سپهر، دوره ۲۱، شماره ۸۴

۱۷-ممتاز، فرید(۱۳۸۳)، جامعه شناسی شهر، تهران: شرکت سهامی انتشار.

۱۸-نبوی، عبدالحسین و همکاران (۱۳۸۵). بررسی علل رشد حاشیه‌نشینی در شهر اهواز، فصلنامه توسعه انسانی، دوره اول، ش ۲، زمستان، صص ۲۹-۵.

۱۹-وارثی، حمید رضا و زهتاب سروری(۱۳۸۵)، تحلیلی بر ارتباط توسعه، مهاجرت و شهرنشینی، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه ای، شماره ۶۵.

۲۰-امانی، علیرضا؛ (۱۳۸۹)، بررسی نقش اتباع افغانی بر احساس امنیت شهروندان شهر ری؛ دانشگاه علوم انتظامی

۲۱-آدینه وند، سلمان؛ نقش اشراف اطلاعاتی و پیشگیری از جرائم اتباع بیگانه افغانه مطالعه موردی شهرستان پیشوا؛ دانشگاه جامع امام حسین؛ سال ۹۱.

۲۲-بابالویان،(۱۳۸۵)، بررسی حوزه غیر مجاز اتباع بیگانه و تاثیر آن بر امنیت اجتماعی استان تهران؛ دانشگاه امام حسین (ع)

۲۳-توسلی، علی،(۱۳۹۴)، تهدیدات امنیتی ناشی از حضور اتباع بیگانه در جمهوری اسلامی ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته ضد جاسوسی دانشگاه امام حسین(ع)

۲۴-محمدی، سید مهدی،(۱۳۸۳)، پیامدهای امنیتی حضور اتباع خارجی در شهرستان قم، پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیای نظامی دانشگاه امام حسین(ع)

۲۵- نوروزیان ریکنده، رضا،(۱۳۷۹)، تاثیر حضور اتباع خارجی در امنیت اجتماعی استان قم، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت امور دفاعی دانشگاه امام حسین(ع)

۲۶- نیکدل محب سراج، رمضانعلی،(۱۳۸۶)، حضور افغانه در خراسان رضوی پیامدهای امنیتی آن (با تاکید بر مسائل اجتماعی)، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مطالعات دفاعی استراتژیک دانشگاه امام حسین(ع)

27-Alder, Emanuel, (1997), "Imagined (Security) Communities: Cognitive Regions in International Relation", Millennium, Vol. 26, No. 2

28-Ficker. B & Herbert S. H. (1971)urban crisis, The Macmillan company where

29-Krause, Keith and Michael Michael Williams (eds.), (1997), "Critical Security Studies", Mineapolis, university of Minnesota press

30-Wendet, Alexander,(1995), "Constructing International, Politics", International Security, Vol. 20, No. 1

